

„Četař Hirt“ a „Linner Ferdl“ nezapomenutelné postavičky starých Oder

Vedle významných a úspěšných oderských rodáků existovaly v první třetině 20. století na opačné straně oderské společnosti osoby, které přestože se do dějin města nedostaly pro své významné činy, zapsaly se do paměti obyvatelstva svým výrazným charismatem. Jejich netradiční způsob života i neobvyklý vzhled byly příčinou, že si je tehdejší obyvatelé Oder oblíbili a pro svou nekonfliktnost je i svým způsobem tolerovali. Vlastně patřily k „arsenálu města“ a doplňovaly jeho každodenní atmosféru i reálný život. Nenajdeme je v kronikách ani v matrikách města, a tak si jejich charakteristiky a veselé příběhy alespoň připomeňme v následujícím článku.

Oderský rodák Edgar Nierlich (*11. 12. 1924 Odry, Radniční – dříve Schulgasse čp.90) nám ve svých vzpomínkách přiblížil dva z nich: Josefa Hirta¹, alias četaře Hirta, původně krejčího z Oder (*20. 1. 1857 Odry, ulice 1. Máje – dříve Bahnhofstrasse čp. 253²) a Ferdinanda Linnera³ alias Linnera Ferdla z Pohoře (*12. 7. 1870 Pohoř, čp. 57). Pro obyvatelé městečka Odry byl **Josef Hirt** - zchátralý krejčovský tovaryš nazývaný „Hirteschaetscher“⁴ („hirtečečer“) studnicí úsměvného veselí. Tato vyzáblá osůbka byla známá v celém okolí. Městská a vesnická mládež mu s křikem a povykem projevovala nadšeně bouřlivé ovace a když padlo magické kouzelné slovo „Hirt“, končily i hádky a sváry, protože jeho přítomnost dávala příčinu ke smíchu. Kdo by si nevzpomněl na jeho vnější úpravu, která byla více než nápaditá a snad i neopakovatelná? Příliš veliké dřevé a nezavázané boty, roztřepené kalhoty, nikdy nezapnutý, v létě i v zimě cestu zametající zašlý kabát, po tvrdém límci klouzající umělecky uvázaná mašlička, špinavě žlutá kozí bradka, úšklebkem pokrivené koutky úst, modro-červený pijácký nos, stále slzící myši očička, týdny staré strnisko vousů a šedé, nikdy nečesané vlasy završoval plstěný klobouk, jehož tvar se denně měnil a za jehož stuhu zastrkoval pečlivě každé dosažitelné, pokud možno co nejbarevnější slepičí pero, nabízely vždy znovu a znovu důvod k veselosti.

Jeho nejoblíbenějším místem byla na náměstí lavička před zámeckým plotem a občas také před hotelem, neboť

Kreslená karikatura četaře Hirta.

1. Syn Antona Hirta, nádeníka v Odrách a Elisabeth - dcery Georga Hilschera, nádeníka z Oder.
2. Selská usedlost čp.253 již neexistuje, stávala v blízkosti autobusového nádraží, přibližně v místech dnešního novinového stánku. Ve 40. letech 20.století tam hospodařil Stefan Rolny s manželkou Emmou – vdovou po bývalém majiteli Ferdinandovi Weinertovi.
3. Syn Ferdinanda Linnera, domkaře na Pohoří čp.57 a Veroniky, dcery Rosiny Fritsch z Pohoře. Po smrti otce vlastnil dům čp.57 jeho bratr Wilhelm Linner, domkař a malíř z Pohoře.
4. F. Malcher se v HB 1974, č.149, str.61 domnívá, že použitý výraz „Schaetscher“ (Tschätscher) pochází od daleko slyšitelného volání samečka čečetky / pěnkavy, což prý četaři Hirtovi sedělo jako příšitě. Nerad toto oslovení slyšel a pokud ho někdo použil, vystupňoval se jeho vztek do nekončících nadávek.
5. Za 1. světové války měl dlouhou dobu na Střelnici ve Fulneku („Deutsches Vereinshaus“) kuchyni 6. prapor myslivců a Josef Hirt byl zde každému k dispozici jako „četař Hirt“, ačkoliv nikdy jako voják nesloužil.

Josef Hirt alias četař Hirt

Četař Hirt na pochůzce se svým psem před hospodou „U Stenzela“

tam procházela několikrát denně oderská honorace. Pro jiné lidi mu byla jeho průpovídka „*Poslušně hlásím, četař Hirt*“⁵ škoda. Ale i nemístní se nemohli jeho zdvořilému žebřání vyhnout. Při sklenici vína nebo kořalky v nejbližší hospodě vyprávěl o svých cestách do cizích světadílů, popisoval názornými pohyby rukou všechna přežitá nebezpečí, chlubil se svými hrdinskými činy, nechal kolovat svůj plechový prsten, prý „dar od Sultána“, až posluchači vstávaly vlasy na hlavě a každý se mohl zachránit před přívalem jeho slov jen dostatečným spropitným. Získanou minci proměnil ihned za alkohol, starosti s obživou neznal. Ráno, v poledne a večer ho volal slabý hlásek nadačnického zvonu k polévce pro chudé.

Četař Hirt u své lavičky na oderském náměstí (před domem čp.15)

Všechny pokusy zvyknout ho na pořádný život ztroskotaly. Přes den cupitaly jeho chudé nožičky přes město nebo po okolí. Do půlnoci pak hubený mužíček obvykle dosáhl svou „dávku“ a vyhledal své domácí prostředí. Netrvalo dlouho a ohlušující chrápání z koňské maštale oznamovalo, že zde četař spí spánkem spravedlivých. To nejnepříjemnější pro něj byla oderskými radními nařízená „generální očista“, které se jednou za měsíc musel podrobit. To pro něj pak byly hrozné hodiny, při jejichž zmínce mu běžel mráz po zádech.

Hlavním zaměstnáním bývalého krejčovského tovaryše Hirta byly vyhýbání se práci a život na náklady svých milých spoluobčanů, který si „zasloužil“ svým bezelstným a soucitem vzbuzujícím chováním. Každý den byl pro něj svátkem a pro jeho veselé poskoky a umělecké slovní obraty nemohl být na tohoto ze života se těšícího človíčka nikdo zlý.

Sebral-li mu vítr jeho milovaná slepičí péra z klobouku, hodil po nich v prudkém rozčilení ošuntělý klobouk a pomocí vycházkové hole vztekle tloukl jako smyslu zbavený kolem sebe, mezitím co se hejno povykujících dětí

6. Hospoda „U Stenzela“ byla pravděpodobně v zadní-bývalé zájezdní části oderského hotelu „Zum Hirsch“ (dnes hotel Max), kde byl Alois Stenzel hospodským i dozorcem.

rvalo o péra. Po skončené honičce každé chycené péro pečlivě uhladil a opět zastrčil za stuhu klobouku. Jeho veselá očička přitom mrkala nad zdařilou honičkou. Tento klobouk, znak svého nositele, byl přítomen vždy u všech příležitostí. Při slavnostech se péra vesele pohupovala v taktu hudby, na pohřbech smutně doprovázela mrtvého na poslední cestě a jednou dokonce jeho chvějící se stařecká ruka upevnila jedno z milovaných pér mezi věnce a stuhu jako jeho poslední pozdrav.

Obzvlášť slavnostními dny byly pro našeho četaře svatby. Po obřadu, když chtěli lidé opustit kostel, našli cestu zahrazenou. Šibalsky usmívající se očička za brýlemi s kovovou obroučkou, klobouk přitisknutý na prsou a graciézní poklona doprovázely jeho přání a požehnání. Nikdo se sice nechopil podávané ruky, ale každý v ní zanechal svou „oběť“ - snoubenci obvykle větší bankovku, aby vykoupili nevěstu od práva polibku gratulanta. Ale běda, třikrát běda, byl-li obolus příliš malý. Ohlušující palba nadávek pak doprovázela mladý pár na cestě do manželství. Jinak byl jeho způsob vyjadřování vybraně zdvořilý a nepostrádal určitou noblesu. Jeho mládí pravděpodobně probíhalo pod šťastnější hvězdou a slovo desert mělo možná být narážkou na zašlé časy. Ve všední dny i v neděli zdravil v každou denní dobu „Dobry den – Pozdrav Pánbůh – Mám tu čest – Ruku libám“ a jeho očka se dívala upřímně na osloveného tak dlouho, dokud neobdržel milované spropitné.

Přes svůj neuspořádaný způsob života nebyl nikdy vážně nemocen. K jeho 80. narozeninám se dohodla rada města, že jej přijme do starobince do péče klášterních sester. Příští den byl viděn čistě oblečený, umytý a oholený, sedící na kamenném rohu jako hromádka neštěstí se zoufalstvím v očích. A již příští noc spal opět v milované maštali, kam mohl přicházet a odcházet podle vlastního uvážení. Pořádek, spořádaný denní režim, pořádná postel pro něho nic neznamenaly. Všechny domluvy byly a zůstaly marné, nemohl své zvyklosti opustit a jeho „koňské nátuře“ neškodil ani alkohol, ani horko nebo zima. Každou noc se dále potácel z ozářeného lokálu do temné noci, tápal obvyklou cestou podél domovních zdí, dočasně zůstal čtvrt hodinky ležet v příkopě, aby nakonec v maštali vyspal v hlubokém a zdravém spánku svou opici - lépe než v nejlepším lázeňském hotelu.

Rád také podnikal výlety do okolí. Při návštěvách svých starých zákazníků na venkově u nich vždy několik dnů přenocoval. Obvyčně přišel v poledne, po jídle si s velkou pečlivostí ustlal lože ze slámy ve chlívě. Poté navštívil dobře mu nakloněné rodiny ve vesnici. Cílem jeho výletů byly většinou Kujavy. Zde se cítil obzvlášť dobře, protože velmi brzy zjistil, že se v Kujavách chutně vaří a že jsou zde pohostinní lidé. Kde se mu líbilo, vydržel i několik týdnů, trochu krejčoval, čistil a žehlil obleky a nejraději vyprávěl o svých pracovištích u c.k. dvorních dodavatelů. Velká část jeho

vyprávění však byla vymyšlena, ale sám tomu věřil a všude se těšil pozornosti.

26. března roku 1941 byl Josef Hirt nalezen mrtvý ve slámě, s pokojným úsměvem na rtech. Stejně jako ostatní chudí byl pohřben na oderském hřbitově za zvonění nadačního zvonu, přičemž náhlá průtrž mračen vyhnala jeho skrovné přátele od hrobu.

Neoddělitelně spojený se všude známým „Hirteschaetscherem“ byl jeho nejbližší přítel Ferdinand Linner z Pohoře, nazývaný **Linner Ferdl**. Společně je bylo možno potkat ve veselé a bezstarostné náladě v hospodě u „Stenzela“⁶ bezmála v každé denní i noční době. Linner Ferdl patřil k markantním osobnostem, které považovaly humor za své životní poslání. Jeho vzrostlá, štíhlá postava byla často obklopena vyskájícími dětmi, které ho doprovázely po cestě z Pohoře do Oder, nebo opačně. Vysoko se týčící hlava seděla na úzkém krku a ostré modré oči byly natolik pronikavé, že u leckterého cizince vzbuzovaly vážnost. S vážnou tváří a velmi krátkým, nenuceným úsměvem, jej bylo možno potkat častěji. Pod jeho solidním nosem seděl na obě strany dolů směřující knír, který vyčnívající vzhled jeho hlavy ještě zvýrazňoval. I když prostý oděv, který nosil, visel nedbale na jeho postavě, pak jeho krk byl vždy ozdoben tvrdým límcem a co nejbarevnější vázanky ozdobovaly jeho někdy příliš

Ferdinand Linner alias Linner Ferdl

7. Hospoda „U Schenka“ bývala na Pohoří pravděpodobně v domě čp.74.

8. „Kathlmarie“, v překladu z oderského nářečí - děvče Marie. Její identitu se nám nepodařilo zjistit.

Pohoř 2015, situační mapka. Dům čp. 57 - rodný dům Linnera Ferdla a dům čp. 74 - bývalá hospoda „U Schenka“, www.mapy.cz

podivuhodné oblečení. Mezi hlavou a límcem se nepřetržitě pohyboval nahoru a dolů příliš velký ohryzek, který při dopravě velkého množství alkoholu do jeho zažívání musel zvládnout „velký kus práce“. Proti pukům byl vždy zaujatý a ne zřídka se rozzuřil, když si ho elegantně oblečení pánové pozorně prohlíželi. Tehdy i občas zabručel: *“To se divíš, já jsem holt Linner Ferdl”*.

Ve všední dny nosil tradičně svou čepici se štítkem, zatímco v neděli ho bylo skoro vždy vidět, opatřen tak zvaným „tvrďákem“ (kloboukem), absolvovat jeho věčné pochůzky z Pohoře do Oder a zpět. Aby své tělesné váze, která se jeho neustálými návštěvami hospod rozkymácela, zajistil určitou oporu, nosil náš Linner Ferdl abnormálně široké boty největší velikosti. Byl pověřován různými lidmi nejen pochůzkami, ale obstarával i rozmanité nákupy a vyřízení ve městě a byl hlavně při onemocněních osob v Pohoři určen k tomu, aby donesl léky i pozdě v noci z lékárny v Odrách. Často se při vyřizování těchto nákupů odehrávaly veselé scény a byl skutečně z obrazu města neodmyslitelný. Při tomto vyřizování objednávek a nákupů nebylo vzácností, že při placení léků, které měl donést, se dobrému Ferdlovi peníze „ztratily“. A tak jednou - na velikonoční pondělí - byl Ferdl opět na cestě do Oder. Napadlo ho, že se musí podle zvyklosti v čase pomlázky ještě nakrátko zastavit v hospodě „U Schenka“⁹, aby následně lépe zdolal velký spád do Oder. Toto jeho rozhodnutí bylo nezměnitelné, protože velikonoční pondělí mělo

pro Ferdla výsadní postavení, obzvláště když byla všude nalévána bezplatně velikonoční kořalka. Došel do hospody, hostinský mu ihned podal „truňk“ a Ferdl ho s pohrdáním spláchnul. Sotva jej vypil, ihned jej vyplivl a prohodil: *“copak to máš za svinstvo?”* Ihned obdržel další náplň jiné kořalky, která mu dobře chutnala. Vypil ještě několik skleniček, které ho uvedly do veselé nálady. Při té příležitosti si hospodský všiml, že se při první láhvi přehmátl a místo velikonoční kořalky mu nalil „octan hlinitý“. Pravděpodobně mu to udělalo dobře, protože na to nezemřel.

Intimní přátelství ho spojovalo, jak často při dobré náladě připustil, se všude známou „Kathlmarie“⁸. Byla to ona, která ho doprovázela kus cesty domů na Pohoř. Obzvláště *„když měl těžce naloženo“*. Chtěl-li Oderáky, pro které někdy neměl dobré slovo, napálit, pronesl své známé rčení: *“Když jednou povedou Oderáci s Pohořskými válku, pak dostanou Oderáci výprask!”*

Aby své zaměstnání posla prokázal, nosil Linner Ferdl vždy batoh, který pro svou světlou barvu byl v každé denní nebo noční době na jeho zádech dobře vidět. Většinou byl prázdný, jelikož Ferdl pro své časově náročné hospodské návštěvy ne vždy našel potřebný čas, aby uskutečnil požadované nákupy. Jednoho dne však jeho bezstarostný život skončil⁹. A v jeho oblíbené hospodě „U Stenzela“ („U Štencla“) pak mezi jeho bývalými přáteli zavládl veliký smutek.

Článek připravili členové Historicko-vlastivědného spolku v Odrách:

- text článku: Karel Gold a Pavel Kašpar st.,
- význam přezdívky Josefa Hirta („Hirteschaetscher“) dohledali Wilfried Türk a Oskar Kubíček, dobovými fotografiemi z archivu Muzejního spolku Rolleder, v.o.s. doplnil Emil Mateiciuc

Použité prameny:

- Tollich Adolf: *Obec Pohoř v okrese Nový Jičín, Pohoř 1903.*
- *Heimatsbrief der Stadt Odrau und Umgebung, 1950, č. 7, str. 26-28.*
- *Heimatsbrief der Stadt Odrau und Umgebung, 1956, č. 7, str. 26-28.*
- *Heimatsbrief der Stadt Odrau und Umgebung, 1974, č. 149, str. 61-62.*
- *Heimatsbrief der Stadt Odrau und Umgebung, 1987, č. 225-230, str. 47.*
- *Evidence německých obyvatel Oder, 1840 -1945, Ev. 1/3. Archiv Muzejního spolku Rolleder, v.o.s.*
- *Rodná matrika města Odry, 1857. ZA Opava.*
- *Úmrtní matrika města Odry, 1941. ZA Opava.*
- *Rodná matrika obce Pohoř, 1870. ZA Opava.*
- *Úmrtní matrika obce Pohoř, 1871 - 1946. ZA Opava.*

9. Kde a kdy ukončil život Ferdinand Linner, zvaný „Linner Ferndl“, se nám nepodařilo zjistit. Pravděpodobně to bylo ve 40. letech 20. století. V matrikách obce Pohoř i města Odry však není až do roku 1946 úmrtí Ferdinanda Linnera uvedeno. Pravděpodobně zemřel v některé okolní obci.